

6 april 2024 Trouw

Scholen moeten schrappen in lesaanbod. Wie durft?

Overladen analyse • Een extra schoolvak is makkelijk bedacht: burgerschap, digitale geletterdheid. Veel lastiger is om te bepalen wat niet nodig is. Veel lesstof betekent minder diepgang.

MARTEN VAN DE WIER

Leraren en leerlingen moeten te veel: het is op scholen een veelgehoorde klacht. Op school moeten kinderen worden opgevoed tot democratische burgers, goed in taal en rekenen, handig met techniek en in het vinden van betrouwbaar nieuws, sociaal begaafd en liefst ook gelukkig.

Het gevolg van alle eisen van de politiek en samenleving: een volgepropt lesprogramma, waarin onvoldoende tijd is om goed stil te staan bij de belangrijkste delen van - bijvoorbeeld - de taal- en rekenles. Dat zeggen kritische leraren, die dit zien als één van de verklaringen waarom de leerprestaties van Nederlandse kinderen dalen.

Ook de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) waarschuwde al voor overvol onderwijs: hoe meer onderwerpen, hoe minder diepgang.

Die 'overladenheid', zoals het in onderwijsjargon heet, was deze week weer nieuws. Alle verplichte onderdelen van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs worden de komende jaren vernieuwd, en taal en rekenen zijn als eerste aan de beurt.

Er is nu een voorlopige lijst van onderwerpen die bij die vakken aan bod moet komen. Een groep onderwijswetenschappers beoordeelde die voor het kabinet. Pas als ook de opzet van de andere vakken er is, is goed te beoordelen of het programma minder volgepropt wordt, stellen zij. De nieuwe opzet voor taal en rekenen zorgt daar in elk geval nog niet voor. Wat maakt het onderwijs zo vol? Allereerst is het makkelijk om nieuwe eisen te verzinnen. Veel lastiger is het om te bepalen wat er niet meer nodig is. Elke keuze stuit op verzet. Lesprogramma's in de hele wereld groeien daarom als vanzelf, zo stelt de OECD in een rapport uit 2020. Bij het toevoegen van nieuwe vakken is schrappen cruciaal.

Het probleem speelt wereldwijd. Nieuwe tijden zorgen ervoor dat de samenleving - terecht - nieuwe eisen stelt aan het onderwijs, schrijft de OECD. In veel landen moeten scholen bijvoorbeeld meer aandacht geven aan 'digitale geletterdheid' (kunnen omgaan met informatiestromen en techniek) en 'burgerschap' (vaardigheden en kennis over democratie en rechtsstaat).

Ook in Nederland heeft de politiek dat besloten. Deze nieuwe thema's krijgen hier elk zo'n 5 procent van de onderwijstijd op de basisschool en in de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Verder staan taal en rekenen de laatste jaren hoog op de prioriteitenlijst in Den Haag, omdat Nederlandse kinderen er steeds slechter in zijn. Het extra onderwijs in taal en rekenen, burgerschap en digitale vaardigheden kan deels worden onderwezen in combinatie met andere vakken, zoals wereldoriëntatie. Maar per saldo zal er minder tijd zijn voor andere dingen. Wat er dan niet meer onderwezen hoeft te worden, is nog onduidelijk. De nieuwe inhoud van die andere vakken moet nog worden bepaald.

Daarnaast speelt de beleving van docenten een rol: het gevoel dat het programma te vol zit. De oude set met wettelijke eisen (of kerndoelen) werkt dat in de hand. Die eisen zijn te vaag geformuleerd, zeggen onderwijswetenschappers. Uitgevers van schoolboeken interpreteren die doelen ruim, en

maken dikke schoolboeken. Leraren begrijpen de vage kerndoelen vaak niet goed, en leunen daarom op de boeken, die ze van kft tot kft behandelen.

Ze doen dan onbewust meer dan de overheid vraagt. Er zijn dappere lerarenteams die hoofdstukken schrappen of rigoures methodes de deur uitdoen, maar zo nadenken over lessen kost tijd. Die tijd is vaak schaars, vanwege het lerarentekort. Leraren moeten 'curriculumbekwaam' worden, zo stelde de vorige minister, Dennis Wiersma: beter weten wat moet en wat kán. De nieuwe, concreter opgeschreven onderwijsdoelen moeten daarbij helpen.

Ook komt er meer samenhang tussen verschillende vakken, zo is het streven. Dat moet dubbelingen voorkomen. Tot slot is bepaald dat het nieuwe verplichte curriculum maar 70 procent van de onderwijstijd mag opslokken. De rest van de tijd mag de school zelf inrichten. Dat biedt ruimte aan dingen die de school zelf wil om zich te onderscheiden: extra techniek- of cultuuronderwijs bijvoorbeeld.

Dat is de theorie. Of het in de praktijk zo uitpakt, hangt niet alleen af van het lef van de leraren. De komende jaren moet blijken of de makers van het nieuwe curriculum ook durven te schrappen - en of de politiek hun dat toestaat.